

Julkisia hankintoja koskeva direktiiviuudistus tuo toivottuja muutoksia

Europarlamentaarikko Mitro Repo järjesti Brysselissä 5.11. julkisten hankintojen uudistusta koskevan asiantuntijaseminaarin.

Nykyisessä hankinta- ja kilpailutusdirektiivissä on koettu olevan runsaasti epäkohtia. Esimerkkeinä listattiin pienyritysten lähes olemattomat osallistumismahdollisuudet tarjouskilpailuihin, tuotteiden elinkaarimallin puuttuminen arviointiperusteista sekä halvimman hinnan liian dominoiva painoarvo ympäristönäkökulmien, sosiaalisten näkökulmien ja laadun kustannuksella.

Eurooppa 2020 -tavoitteiden mukaisesti julkinen sektori tulee kantamaan toimillaan enemmän vastuuta. Uuden direktiivin myötä tarjouksen halvin hinta ei ole enää valinnan pääkriteeri, vaan kokonaistaloudellinen edullisuus nousee määräävään asemaan. Uudistus pyrkii myös korjaamaan nykyään kovin epäselviä alihankintaketjujen vastuuta: vaatimus avoimuudesta ja tiedonannosta koskee uudistuksen myötä myös alihankintoja siinä missä päätoteuttajaakin.

Yksi uudistuksen tärkeimpiä kokonaisuuksia on julkisten hankintojen sähköisen laskutuksen laajamittainen käyttöönotto. Nykyisellään EU:n tasolla julkisten hankintojen sähköinen laskutus kattaa vain n. 15 %, mutta tavoitteena on että vuoteen 2020 mennessä sähköisestä laskutuksesta tulisi pääasiallinen laskutustapa koko EU:n tasolla. Revon mukaan Suomea on käytetty hyvänä esimerkkinä direktiivin päivitystyössä etenkin sähköisten toimintatapojen osalta.

Uuden direktiivin tavoitteina on hankintamenettelyjen yksinkertaistaminen ja joustavoittaminen, hankintojen laatutason nostaminen, sosiaalisten- ja innovointinäkökulmien huomioiminen, pk-yritysten osallistumismahdollisuuksien nostaminen sekä valvonnan ja neuvonnan tehostaminen. Konkreettisesti nämä tarkoittavat esimerkiksi terminologian selkiyttämistä, sähköiset menettelyjen laaja-alaista käyttöönottoa, innovaatiokumppanuusmenettelyn käyttämistä (kilpailutetaan *kehitystyö* jolloin itse hankinta voidaan tilata jatkona ilman erillistä kilpailutusta), tuotteiden elinkaariarvioinnin korostamista, suurten hankintojen jakamista osiin pk-yritysten aseman helpottamiseksi sekä valvontajärjestelmän rakentamista jäsenmaihiin.

Kunkin seminaarissa kuullun osapuolen puheenvuoroissa uuden direktiivin muutoksia keuhuttiin kaivatuiksi askeleiksi oikeaan suuntaan. Erityisasiantuntija Lauri Tenhunen Suomen pysyvästä edustustosta kuitenkin mainitsi, että uudistus ei valitettavasti kuitenkaan juuri tuo kevennyksiä nykyään kovin raskaaseen kilpailutusmenettelyyn.

Kari Tossavaisen (PTCServices Oy) seminaarissa esittelemä hankintojen sosiaalinen vastuu tulee direktiiviuudistuksen myötä merkittävään asemaan. Tuotteiden ja palvelujen tuottamiseen liittyvä yhteiskuntavastuu, kuten työllisyystekijät, työntekijöiden oikeudet ja ihmisarvot, yhdenvertaisuus ja saavutettavuus *tulee* ottaa

hankintapäätöksissä uuden direktiivin myötä huomioon. Tossavaisen mukaan nykyisessä menettelyssä karrikoiden sanottuna *miten ostetaan* -kysymys on ajanut sen yli *mitä* ostetaan. Uuden direktiivin myötä alhainen hinta ei ole enää yksinään riittävä peruste hyväksyä tarjousta. Valtion yhteishankintayksikkö Hanselin edustaja kuitenkin huomautti, että pitkissä, varsinkin kehittyviin maihin ulottuvissa toimitusketjuissa yhteiskuntavastuun toteutumisen takaaminen on hyvin vaikeaa.

Suunnittelija Pirjo Myllymaan (Puolustusvoimat, Länsi-Suomen huoltorykmentti) mukaan etenkin vaatehankinnoissa yhteiskuntavastuu on erityisen huomion tarpeessa. Mikäli sertifikaattia, ulkopuolisen tekemää tarkastusta tai muuta dokumenttia ei tuottajalla ole esittää, on luotettava toimittajan itsearviointiin. Työ- ja elinkeinoministeriön [CSR-kompassi](#) sai Myllymaalta kiitosta toimivana työkaluna hankintapäätösten sosiaalisen vastuun huomioinnissa.

Uudistuksessa painotetulla avoimuuden kehittämisellä, varsinkin sähköisen laskutuksen käyttöönotolla, pyritään osaltaan vaikuttamaan myös korruption kitkemiseen. Tavoitteen saavuttaminen vaatii kuitenkin laajaa rajat ylittävää yhteistyötä.

Myös Suomen Yrittäjien hankinta-asiamies Jorma Saariketo piti uudistusta hyvänä askeleena, mutta toivoi tulevaisuudessa kahta eri hankintalakia, jotta EU-hankinnat erotettaisiin selkeästi omaksi kokonaisuudeksi. Hän huomautti, että uudistus sisältää myös huomattavia riskejä: Jos kansallisia kynnysarvoja nostetaan (kuten Kataisen hallitus on ehdottanut) ja samalla hankintoja voidaan pilkkoa osiin, niin entistä suurempi osa voi valua pois julkisen ilmoittamisen piiristä. Saarikedon uhkakuvan mukaan hankintayksiköiden ilmoituskanava HILMAan jäisi vain rakennusurakat ja muutamat suuret sosiaalihakinnat. Saarikivi toivoisi myös pienhankinnat mukaan lainsäädännön piiriin.

Uudistuksen positiivisena puolena Saariketo nosti esille sähköisen menettelyn käyttöönoton ja sen tuomat suorat säästöt: Saarikedon esittelemien TEM:n laskelmien mukaan nykyinen pienhankinnan hallinnollinen kustannus toimijoille on keskimäärin 1139€. Sähköisen menettelyn käyttöönotto vähentäisi kustannuksia yli puolella 549 euroon.

Myös kuntaliiton edustaja lakimies Katariina Hulkko piti uudistusta kaivattuna edistysaskeleena sisältäen sääntelyn todellista yksinkertaistamista, harmaiden sektoreiden paikkaamista ja sähköisten menettelyjen käyttöönottoa. Todellisen vaikuttavuusarvioinnin voi kuitenkin tehdä vasta lainsäädännön toteuttamisen jälkeen.

Uudesta direktiivistä äänestetään tammikuussa 2014 ja sen toimeenpano-aika on kaksi vuotta. Uusi hankintalaki astuisi Suomessa voimaan näillä näkymin siis vuonna 2016. Keskustelu siirtyy seuraavaksi kansalliselle tasolle ja varsinkin EU:n kynnysarvon alittavien hankintojen kohtelu sekä esimerkiksi sote-palveluihin liittyviä menettelyjä koskevat neuvottelut tulevat varmasti olemaan Suomessa kovan pohdinnan alla.

Lisätietoa:

[Linkit direktiiviehdotuksiin PSTC:n verkkosivuilla](#)

Itä- ja Pohjois-Suomen EU-toimisto: info@eastnorth.fi